

Příklad č.2:

Člověk má hlad a vidí jídlo. Sní připravené jídlo a jde si lehnout, protože se dobře najedl. Když bude přítomen vnější spouštěč (jídlo) a vnitřní spouštěč (pocit hladu) a zároveň je mu po jídle dobře (zisk), bude příště své chování opakovat. Mohlo by se ale také stát, že určité jídlo vyvolá v člověku alergickou reakci a člověk se po tomto jídle začne dusit. V tomto případě je následek dušení (ztráta) a člověk toto konkrétní jídlo nejí, i když je přítomen vnitřní spouštěč (pocit hladu) a vnější spouštěč (přítomnost jídla).

V tomto případě je:

A- pocit hladu, zahlédnutí jídla

B- jedení

C- pocit plnosti a odchod k posteli

Ke zjištění správného vztahu mezi vlastními projevy a cílem chování nám pomůže správně provedená **funkční analýza chování**.

Vlastní terapie problémového chování spočívá ve změně patřičných spouštěčů (A) tak, aby se problémové chování (B) nemohlo vyskytnout a změně následků (C) tak, aby problémové chování (B) přestalo být funkční.

U dětí s autismem se používá více terapeutických směrů, které vychází z behaviorální terapie. Jeden z nich je Aplikovaná behaviorální analýza (ABA), která kombinuje nácviky nového chování s eliminací chování problémového. Pro nácviky se často používají sezení, kde s jedním dítětem pracuje jeden učitel po dobu 5-8 hodin denně. I když je její funkčnost prokazatelná, pro časovou a personální náročnost je u drtivé většiny dětí a dospělých s autismem nejen v ČR nereálná.

Pro **změnu problémového chování** proto používáme spíše terapeutický postup, který volně vychází z terapeutického postupu EDM (popsán v knize Autistické chování od Schoplera, která vyšla v roce 1997 v Portálu). Je to terapeutický postup, který **vychází ze stejných východisek jako ABA**, ale je uzpůsoben práci v jiném poměru než 1:1 (ve školách je poměr často 2-3:1 a v Domovech pro lidi se zdravotním zařízením je dokonce 8-12:1 v neprospěch personálu).

Postup je pro lepší názornost rozdělen do pěti kroků:

1. behaviorální a funkční analýza chování, lékařské posouzení: v tomto kroku zjišťujeme, jestli dítě potřebuje terapii a jakou. Hledáme odpověď na otázky kdy, kde, s kým a při čem se problémové chování vyskytuje a **proč** se vyskytuje. Snažíme se také odhalit veškeré možné nepohody dítěte způsobené jeho aktuálním zdravotním stavem (bolest zubů, hlavy, břicha aj.)

2. změna prostředí: v tomto kroku zjišťujeme nakolik prostředí ovlivňuje dítě, jestli je pro něj nepohodlné nebo matoucí. Pro větší pochopitelnost prostředí si můžeme pomoci **denními režimy a strukturou prostředí**. Dále nás zajímá i jak je dítě schopno aktivně ovlivňovat prostředí. Pro snížení výskytu problémového chování si zde můžeme pomoci **nácviky alternativní komunikace**.

3. analýza činností: v tomto kroku zjišťujeme nakolik aktivity a úkoly spouští u dítěte výskyt problémového chování. Snažíme se zjistit, zda-li je úkol příliš **těžký**, příliš **lehký**, **obsažný**, **nudný** a nebo jestli **dává** dítěti vůbec **smysl**. Pokud vidíme, že z jednoho výše uvedeného důvodu aktivita spouští problémové chování dítěte, snažíme se ji změnit tak, abychom se výskytu problémovému chování příště vyhnuli.

4. Odměny: tomto kroku se snažíme najít systémy odměn pro dítě tak, aby bylo lépe motivováno ke změně problémového chování k lepšímu. Vybíráme vždy mezi **materiálními** (jídlo, pití, žetonky, obrázky, samolepky, peníze aj.), **aktivitními** (jít na kolotoč, houpačka aj.) a **sociálními** (pochvala, pohlazení, úsměv aj.) odměnami. Zároveň si stanovíme chování, které chceme u dítěte odměňovat.

5. Tresty: v tomto kroku si stanovíme, **zda** tresty v terapii u konkrétního dítěte používat, **jaký** by měly mít charakter, a výskyt **kterého** chování chceme trestat. Máme vždy na paměti, že trest nesmí být bolestivý, ale musí být nepříjemný (např. neuklidil sis v pokojíku, nemůžeš se dívat večer na televizi aj.)

Jakmile se výskyt problémového chování ani po pátém kroku nezlepší, s největší pravděpodobností jsme udělali chybu v rozpoznání **funkčnosti** problémového chování v prvním kroku nebo jsme dosáhli stropu, který nám, bohužel, handicap u konkrétního dítěte dovoluje.